

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

13^e Jaargang

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1905

Gemengde Berichten.

Denarius van Pepijn den Korte, geslagen te Verdun, te Domburg gevonden.

Van dezen zeldzamen denarius zijn mij 3 variëteiten bekend; een — gelijk aan het hierna te beschrijven exemplaar — kwam voor in de merkwaardige muntvondst van Imphy en is door GARIËL afgebeeld op plaat IV n°. 75. Het stuk behoorde toen tot de bekende verzameling DE PONTON D'AMÉCOURT. GARIËL vermeldt onder nos. 76 en 77 twee variëteiten van deze munt, de laatste heeft een cirkelvormig omschrift.

Het exemplaar uit de verzameling de PONTON D'AMÉCOURT is later overgegaan aan den franschen numismaat HENRI MEYER, wiens kollektie in Juni 1902 te Parijs is verkocht. Onze munt komt in den katalogus van die veiling voor op plaat I n°. 68.

Waar het exemplaar is gebleven, beschreven bij GARIËL onder n°. 76, is mij onbekend; n°. 77 met het cirkelvormig omschrift maakt deel uit van het muntkabinet van den franschen staat te Parijs. De katalogus door den geleerden M. PORU bewerkt, vermeldt het onder n°. 142 op plaat IV. Het weegt 1.07 gr. In 1902 werd te Domburg een bij uitzondering zeer goed bewaard en gaaf exemplaar van den verdunschen denarius gevonden. Dit is, voor zoover wij weten, het 4de, dat tot nu toe bekend is en dus vanwege de hooge zeldzaamheid de aankondiging in dit tijdschrift wel waard.

Gewicht: 1.09 gr.

Voorzijde: R X F (R X aan één) Vóór de R twee stippen.
Bovenaan een dwarsstreepje.

Keerzijde: VIR gescheiden door een lijn, gevormd
DV II

uit een in balletjes eindigend kruisje, een streep en een stip. Alle letters eindigen in bolletjes. Parelrand. Mijne verzameling.

Eene eigenaardigheid van de karolingische munten uit het Noorden en Oosten van het frankische rijk is, zegt GARIEL, het meestal daarop voorkomen van een in bolletjes eindigend kruisje (*croix pommelée*) en een groepje van drie stippen. Onze munt heeft echter die stippen niet.

Domburg heeft nog eene andere munt, te Verdun geslagen, opgelevcrd. Het is een merovingische triens, die, jammer genoeg, niet meer voorhanden is. Ik vond de beschrijving van dat stukje in Mr. KAREL KOENRAAD REITZ' (1) *Adversaria* (blz. 83) bij de „*Lijst van eenige penninkjes in Walcheren op het Noorderstrand gevonden, zijnde van die, welke ik zelf bezit, geene beschrijving gevoegd.*” Alhoewel het jammer is, dat Mr. REITZ de vermelding zijner eigene muntjes heeft weggelaten, weten wij toch welke die waren, daar zijne geheele verzameling in 1836 aan het Zeeuwsch Genootschap is gekomen.

De verdunsche triens, toen in het bezit van Prof. KLUIT, wordt door REITZ aldus omschreven:

VIRIDVNO CIVITAT, borstbeeld, verbeeldende KAREL den Groote (sic) — LANDERICVS M, kruis waarin v o

Een triens van Metz, eveneens het eigendom van Prof. KLUIT, vertoonde, volgens den heer REITZ, het borstbeeld van LODEWIJK den Vrome!

Vervolgens spreekt REITZ van zes muntjes, door sommigen voor hunnische muntjes aangezien; anderen daaren-

1) Mr. K. K. REITZ 1748—1810, aanzienlijk advokaat te Middelburg en griffier van het hof van Vlaanderen en van de staten van Walcheren. Hij heeft verschillende geschriften uitgegeven. Zie over hem: NACHTGLAS, *Levensbeschrijvingen van Zeeuwen*, II blz. 498.

tegen meenden dat het *tooverpenningen waren!* Dit kunnen niet *anders zijn geweest* dan angelsaksische sceattas, die, al worden ze door niemand meer met den naam van tooverpenningen betiteld, niettemin door een raadselachtig duister zijn omgeven. REITZ echter was van andere meening, want, zegt hij, het kruisje, dat er op voorkomt, toont aan, dat zij door Christenvorsten zijn geslagen.

Die hunnische muntjes (sceattas) verschillen onderling, zoo vervolgt hij, zeer in gewicht. Sommigen wogen $\frac{3}{4}$ engelsch, (1 eng. = 1.538 gr.) anderen daarentegen slechts $\frac{1}{2}$ engelsch, zoodat de gansche massa van 36 stuks, welke ik thans 18 $\frac{1}{22}$ 05 uit de 40 — zijnde aan den een en ander door mij daarvan afgegeven — nog bezit, door mij bevonden te wegen 22 $\frac{3}{4}$ eng. schaars, makende dus dooreen, elk $\frac{5}{8}$ engelsch omtrent.

Zooals reeds is gezegd, is het Zeeuwsch Genootschap in het bezit gekomen van deze muntjes, alle te Domburg gevonden.

M. D. M.

---

*Een blijde tijding voor de verzamelaars van
Nederlandsche Gedenkpenningen.*

's Rijks Munt bezit een prachtige verzameling stempels tot het maken van historiepenningen gediend hebbende. Deze stempels hebben, vermoedelijk door de technisch onvolkomener wijze van slaan in vorige eeuwen, veel geleden — zij zijn niet meer vlak, doch komvormig uitgehold, zoodat niet alleen de laatste afslagen, die er destijds mede gemaakt zijn niet bijzonder fraai kunnen zijn, doch ze ook thans bezwaarlijk zouden kunnen worden gebruikt om afslagen te maken, afgezien nog van het gevaar, dat deze kostbare stukken zouden loopen, indien men daartoe zou willen overgaan.

Zooals bekend, bestaan afslagen van vier oude stempels op 's Rijks Munt aanwezig: 1°. 1598. Dood van PHILIPS II. v. LOON I blz. 508, 2°. 1653. 2°. Dood van MARTEN HARPERSZON TROMP. v. LOON II blz. 376 n: 2. 3° 1676. Dood van MICHEL ADRIAENSZON DE RUITER, v. LOON III blz. 186 en 4°. Ter eere van BALTHAZAR BEKKER z. j. door I. BOSKAM, niet beschreven of afgebeeld in v. LOON; deze vier stukken zijn tusschen 1815 en 1838 „op oude stempels geslagen, en op dringend verzoek van vele liefhebbers in den handel gebragt.” zie F. L. VAN HEECKEREN VAN BRANDENBURG. *Beschrijving en afbeeldingen van Nederlandsche Penningen, welke sedert 1815 tot 1838 aan 's Rijks Munt te Utrecht zijn geslagen en verkrijgbaar gesteld* Afd. I n°. 1—4.

De 2° stempelsnijder J. C. WIENECKE was geruimen tijd praktisch werkzaam aan de Munt te Parijs en heeft daar gewerkt o.a. aan het maken van nieuwe stempels met behulp der oude. Daartoe wordt telkens de oude stempel met zeer lichten druk op een nieuwen geperst, het weggedrongen metaal voorzichtig weggekapt en deze bewerking herhaald tot men een zuiveren poinçon heeft, waarmede een nieuwe stempel kan worden gemaakt. Van de letters, van 'op- en omschriften worden letterponsjes getrokken en de letters daarmede in den stempel ingeklopt.

Zoodoende krijgt men niet alleen aan de origineelen geheel gelijke, doch tevens volkomen vlakke en technisch veel betere stempels. 't Is bekend, dat de Munt te Parijs in de laatste jaren zeer fraaie afslagen in den handel heeft gebracht van oude penningen, geslagen met behulp van op deze wijze gemaakte nieuwe stempels en daarmede ook financieel zeer goede resultaten heeft bereikt. 's Rijks Munt te Utrecht wil dit voorbeeld thans gaan volgen. Onderhanden is een nieuwen stempel voor den penning van 1695 door I. BOSKAM, op het innemen van Kazal, met borstbeeld van WILLEM III. Ongetwijfeld zal dit

bericht de penningverzamelaars ten zeerste verheugen, menig voor hen tot nog toe onbereikbaar stuk zullen ze nu, wel niet in originali, doch in een, het origineel overtreffenden afslag, in hunne verzameling kunnen neerleggen. Moge 's-Rijks Munt met ijver op den ingeslagen weg voortgaan en vooral succes hebben met deze niet genoeg toe te juichen poging.

Z.

Bijzonderheden over de Penninghistorie van
Mr. GERARD VAN LOON, door dezen aan
P. DE LA RUE medegedeeld.

In de „*Mengeling van aantekeningen over zaaken en gevallen van verscheiden aard*”, bijeenverzameld door P. DE LA RUE, den schrijver van *Geletterd en Heldhaftig Zeeland*, 3de stuk. M. S. welwillend door den tegenwoordigen bezitter, den heer Jhr. Mr. E. P. SCHORER, ter inzage verstrekt, vond ik eenige bijzonderheden omtrent Mr. GERARD VAN LOON medegedeeld, die vermoedelijk aan vele lezers van ons *Tijdschrift* onbekend zijn, al blijft de mogelijkheid niet uitgesloten, dat door anderen het een en ander van het hier volgende reeds kan zijn publiek gemaakt.

„Den 28^{en} Augustus 1733,” zoo schrijft de heer DE LA RUE, „hadde ik d'eer, dat de Weledelgebooren heer Mr. GERARD VAN LOON, beroemd schrijver der penninghistorie van Nederland (oorspronkelijk uit het edel geslacht der Luiksche VAN LOON, dog geboortig van Delf) één dag bij mij doorbragt. Hij liet mij zien het eerste boek van zyn nieuw werk *van de oude herkomst en regeeringsform van Holland*, dat eerstdaags staat gedrukt te worden, waaruit alsdan zijn nieuwe *Systema* yder kenbaar worden zal. Hij heeft nog een diergelyk werkje in folio opgesteld, ten verzoeke van den hoogedelen Heere VAN KATWIJK,

ten betooge dat de Ridderschap van Holland niet afhing van de ingeboorenheid, maar van 't bezit eener havezaat of riddermaatig goed in dat Land.

In het jaar 1711 heeft zijne Weled. opgesteld het Treurspel Plautianus (zie naamrol der Hollandsche tooneelspelen) twelk hij naderhand nog vervormd heeft, dog is, in schrift nog zynde, weggeraakt.

De Snyders zyner penninghistorie zyn geweest BLEISWIJK en GOEREE in het eerste deel, vervolgens BLEISWIJK en FOLKEMA. 1) Het laatste stuk heeft zooveele fouten in de spellinge, by feil van een bequaam corrector des druks. De platen daarin schynen ook slegter, schoon ze meer van snyden gekost hebben dan d'andere, meest gedaan door FOLKEMA: dog dat is alleen toegekoomen, doordat ze door een knoeyer van een plaatdrukker gedrukt zyn geworden. De drukkers zyner penninghistorie hebben op dat werk wel tagtigduizend guldens gewonnen. Hij zelf heeft van hen voor zig gehad f 9000 onzuiver, dat is etlijke onkosten voor zijn rekeninge zonder goeddoeninge.

Dat werk word in Frankrijk vertaald, dog zal het voor zyn werk niet erkennen, vermids de vertaaler op sommige plaatsen zijne uitdrukkingen niet wel gevat hebbende, hem verkeerdelijk overgezet heeft.

In het gemelde Boek staat dit aan te merken; dat de schrijver op sommige plaatsen eenige uiterlijk eenvoudige spreekwijzen gebruikt, dog daar van alleen de kragt en innerlijke zin bekend is aan hen, die hem zelve die *secrete* zaaken medegedeeld hadden, waarop die zien.

't Gebruik der notulen hunner Ed. Gr. Moog, in zyn werk overal overvloedig aangehaald, zyn hem by gedeelten

---

1) JACOB FOLKEMA, plaatsnijder, geb. te Dokkum, werkte te Amsterdam. Hij graveerde cliché's voor VAN LOON's penningwerk, en teekende sommige met zijn naam. Zoo vindt men in dl. IV blz. 201, 317, 345, 363, 364, medailles afgebeeld, gesigneerd: I. Folkema. Hier door werd men in den waan gebracht, dat hij ook gedenkpenningen gemaakt heeft. Dit is echter *niet* het geval. Hij heeft enkel de afbeeldingen in koper gesneden. W.

ter leen verschaft door een boekverkooper in Holland. Na het uitkomen van zyn werk, heeft de heer Mr. JAN DE WITT, kleinzoon van den Raadpensionaris (over eenige jaaren Roomsch geworden) nu Rekenmeester van Brabant, den heere schryver zelf gezegd, dat hy alle die Notulboeken door dien boekverkooper aan hem had laten toekoomen, ten zynen gebruike.

De heer CORNELIS VAN ALKEMADE wel een man van verdienste, maar tamelyk hebzugtig, geeft in *zyne dischplegtigheden* veel op van eigen reedsel, 'tgeen hij egter van anderen gekreegen had: dus heeft hem de heer VAN LOON eenige zaaken op zyne eigene kosten verschaft daar hy niet eens van rept. Slegte aardt! een schryver dien iets van een ander tot zyn gebruik bygeset word, moet dat *cum elogio* zelf openbaar erkennen.

Al dit hebbe ik vernomen uit gemelden heere VAN LOON zelve".

M. D. M.

Index batavicus of naamrol van de batavise en hollandse schryvers. Van JULIUS CESAR af, tot dese tijden toe. Met kopere afbeeldsels door ADR. PARS. Tot Leiden bij Abr. DE SWART 1701.

Boeken over munten en penningen in den naamrol vermeld.

Zie hier met welke hoogdravende bewoordingen ter eere van het vaderland, PARS, genoemden naamrol inleidt: „Dat is, den algemenen vaderlande. Het puikje van de beroemste en gesegendste gewesten des gantsen aardbodems. Het batavisme of der aalouden Katten. Gemenebeste. De wieg en bakermat der oude en nieuwe helden. De markt van Europa. Het pakhuis van oosten en westen in 't welke

men de gehele werelt schier koopt en verkoopt. De verwondering en verbaastheid der wereld. De schrik en wangunst harer vijanden. De edelste en hoofdstof der gedenkboeken van alle eeuwen in alle talen. De herberg der bannelingen. De toeloop van haar verdrukte en mishandelde geloovsgenoten. De schaav en vijl der woester volken. De schole van ouds des oorlogs en ook der wijsheid. De oeffenplaats van alle beste konsten en cierlijkste wetenschappen. Sy desen geringen arbeid. De lijst harer braavste schrijvers de schelle basuinen harer grootheden op het eerbiedigste toegewijd en geheiligd. Van een van hare getrouwe en dankbare inboorlingen en verwonderaars. ADRIAAN PARS”.

PARS vermeldt in zijn naamrol de volgende schrijvers over munten en penningen :

1. ERASMUS VAN HOUWELINGEN 1597 ; er bestaat ook een Rotterdamsche druk van, van 1627.
2. ALKEMADE. PARS kreeg ter beschrijving het exemplaar van v. ALKEMADE zelf door hem in het net geschreven, en de penningen „verwonderlijk cierelijk met de pen door zijn Ed. geteekend”
3. PARS zag in 1695 in het „verwonderlyk muntkabinet en seldsame Boekkamer van dh JACOB DE WILDE te Amsterdam een werk vol cierelijke met de pen geteekende penningen van den heer JOACHIM OUDAAN, dog niet gangbare, maar reken- of liever hoffelijke penningen, die het weelderige Huis van Bourgondiën, den anderen in haar tijden, in plaats van Brieven, wisselden, welke behelsden ongemene, aardige, diepsinnige en raadselagtige versjes, steek- en schimpspreuken, daarvan OUDAAN voornam een boek te maken en de penningen uitleggen, dat met zijn dood is onvoltrokken gebleven en nu voordaan de wereld zal moeten onbekend blijven, dewijl regtevoord ligt niemand

in Holland is, die den uitleg van dien magtig is uit te vinden." (1)

4. BISOT fransk 1687. hollandsch 1690.

Vervolgens vermeldt PARS de volgende schrijvers over uitleggingen van penningen :

MELCHIOR BARLAEUS, de oom of oudoom van KASPARUS BARLAEUS.

ROKUS VAN DEN HONART, raadsheer in den Haag, waarop HUIGHENS in 1634 een vers maakte.

De Ridder VAN WOUW ANDRIES JACOBSS.

GERARD SCHAAP, burg. van Amsterdam en gesant in Engeland 1650.

ANT. TISIUS, hoogleeraar in de Hoge Schole tot Leiden

BEUKEL VAN SANTEN, raad en vroedschap tot Haarlem, dog geen van alle in 't ligt gekomen, maar voor en in de geboorte gesmoord.

Heer HENDR. D'ACQUET, borgemeester tot Delf, groot lievhebber der Vad. oudheden en munten, had de beleefdheid hem tot het beschouwen van zyn Ed. Kabinet te nodigen, op den 16 Lentemaand deses jaars 1700.

Nederlands leggeld of rekenpenningen in aftekeningen vertoond, in 4. Door de pen net uitgevoerd en door zijn Ed. eigen hand, met eenige aantekeningen en uitleggingen geschreven.

Sylloge numismatum elegantiorum, quae diversi Imperatores, Reges, Principes, Comites Respublicae, diversas ob causas ab a° 1500 ad Annum usque 1600 cudi fecerunt, concinnata et historica narratione (sed brevi) illustrata, opera ac studio JOHANNIS JACOBI LUCKII, Argentoratensis. Argentinae, Typis Reppianus 1620. Sumptibus ipsius Authoris. Quorum justam partem faciunt Belgarum . et Batavici.

M. D. M.

1) In JAC. CATSII *et aliorum poet Zeland aliquot Carmina XIII inscripta* D'ADRIANO HOFFERO, aan het Zeeuwsch Genootschap toebehoorende, komt een in oud hollandsch schrift geschreven kopie voor van JOACH. OUDAEN'S *Uytdauytsel over eenige Legpenninghen.*

*De proefslagen voor munten der Bataafsche
Republiek.*

Voor het Koninklijk Penningkabinet is een buitengewoon belangrijke aankoop kunnen gedaan worden, namelijk het stel proefslagen van munten der Bataafsche Republiek.

In Mei 1799 besloot het Uitvoerend Bewind van de Bataafsche Republiek de verschillende munthuizen op te heffen en één Munt te Amsterdam te vestigen, tevens werden toen proefslagen vervaardigd van den driegulden, gulden, tien stuivers, vijf stuivers en twee stuivers.

De Tweede Kamer nam dit voorstel niet aan en dus bleven alleen de proeven bestaan, waardoor zij uiterst zeldzaam zijn. Er zijn drie stel geweest, een daarvan is verloren gegaan met uitzondering van het tienstuiverstuk, het tweede stel is in een Parijsche verzameling, (naar we vermeenen van baron DE ROTSCILD), het derde, thans, na te zijn geweest in handen der heeren GOGEL, KEER RIJNBENDE en STEPHANIK, in het Penningkabinet.

De munten zijn geslagen op gladgemaakte oudere munten van dezelfde waarde, wat o.a. aan het drieguldenstuk nog zeer goed te zien is. Aan den voorgrond van dit stuk ziet men een gevleugelden genius met een pijl in de linkerhand de rechter rust op een omlauwerden hoed, geplaatst op een altaar, waartegen aangebracht zijn een anker en dolfijn, op den achtergrond een zon. Het omschrift luidt: EEN EN ONDEELBAAR STERK. In de afsnede 1800. Aan de keerzijde in eikekrans: 3 Gl., om den krans: BATAAFSCH GEMEENEBEST. 'T 6 JAAR.

Van den gulden en het tienstuiverstuk bestaan alleen proeven der keerzijde met vermelding der waarde en BATAAFSCHE REPUBLIEK 6 JAAR.

Aan de voorzijde van het vijfstuiverstuk staat een altaar met omstraalden hoed en opschrift EEN EN ONVERDEELD STERK. De keerzijde bevat weder de omkranste waarde-

aanwijzing en dezelfde vermelding als op de reeds genoemde munten. Het dubbele stuiverstuk is kleiner, volkomen gelijk aan het zoeven genoemde vijfstuiverstuk.

(N. R. Ct.)

Wij wenschen den ijverigen directeur van het Kon. Kabinet van harte geluk, dat hij er in geslaagd is, dit stel hoogst zeldzame nederlandsche munten voor Nederland te bewaren.

Naar wij vermeenen te weten, was bij deveiling RIJNBENDE voor den aankoop ten behoeve van het Rijk een krediet van f 1000 toegestaan, thans gold het stel f 1810 zonder het opgeld. Z.

Nieuwe Dubbeltjes.

Blijkens het *Muntveislag* over 1903, blz. 15 werd door den 2^{en} stempelsnijder WIENECKE in dat jaar voor de Vz. van het 10-centstuk een nieuwe reductie van het modelé PANDER vervaardigd, waardoor een technisch betere stempel werd verkregen.

Deze nieuwe stempel is voor het eerst voor den muntslag van dubbeltjes in 1904 gebruikt.

Het kopje is kleiner, de overgang van wang naar hals en de haarpartij zijn minder vlak, de diadeem komt meer uit, de hals is beter van vorm. Door de verkleining van het kopje ontstond gelegenheid het omschrift in anderen lettervorm en minder ineengedrongen te plaatsen, zoodat alles bijeengenomen de Vz. der nieuwe dubbeltjes een groote verbetering mag genoemd worden. Z.

*Veiling der Muntverzameling Joh. W. Stephanik
te Amsterdam.*

De tijding, dat de fraaie verzameling munten, toebehoorende aan den heer J. W. STEPHANIK, in het Rijks Museum tentoongesteld, weldra in openbare veiling zou worden verkocht, viel als een bom in de wereld der numismaten. Men twijfelde dan ook aan de waarheid van dat bericht, tot dat het verschijnen van den met zeer veel zorg bewerkten katalogus aan alle hoop tot behoud der verzameling den bodem insloeg. Opmerkelijk is het, dat, zoover wij weten, niet één enkele stem in het publiek is opgegaan tot het behoud dier zeldzame kollektie voor ons land. Hoe dit ook zij, thans zijn de merkwaardige munten naar alle oorden heen verspreid.

Gelukkig is de katalogus er van door de firma FREDERIK MULLER en CIE., meer bepaald door haar medelid den heer ANT. W. M. MENSING, zoodanig bewerkt, dat STEPHANIK'S werk van jaren lang, het bijeenverzamen van zoovele munten, toch van blijvend nut zal zijn; want de opnoeming der stukken gaat vergezeld van zeer vele merkwaardige aantekeningen en van afbeeldingen, in fraaie lichtdrukken, der meest belangrijke munten.

Zelden komen angelsaksische sceattas in openbare veiling voor, vandaar dat sommige dier uiterst merkwaardige muntjes betrekkelijk goede prijzen hebben behaald. Veel minder is dit het geval geweest met de karolingische munten, waaronder toch zeldzame denarii voorkwamen.

Onder n°s. 956—965 vermeldt de katalogus muntjes van de abdij van Egmond, die tot nu toe niet aan deze waren toegekend. De heer STEPHANIK doet het op grond, dat graaf DIRK VI, tijdens zijn verblijf in Rome in 1138, van paus INNOCENTIUS II, wist te bewerken, dat de abdijen van Egmond en Rijsenburg voortaan onafhankelijk zouden zijn van de bisschoppen van Utrecht, ze zouden onmiddellijk

onder het oppertoezicht van den Heiligen Stoel staan. Dit voorrecht bracht o. a. het recht mede tot het slaan van eigen munt. Voor de abdij van Rijsburg zijn deze muntjes teruggevonden, voor die Van Egmond tot heden niet. In het voordeel van deze hypothese is de omstandigheid, dat de bewuste muntjes gevonden zijn in de St. Adelbertusput te Egmond.

Plaatsgebrek maakt, dat we hier niet voort kunnen gaan met de bespreking der meest zeldzame der geveilde muntjes, het zou zijn, zooals de geijkte term in vele verkoopkatalogi luidt: „refaire le catalogue”, en dat willen wij niet doen.

Onder de serie noodmunten kwam heel wat belangrijks voor. Vooral de zilveren en gouden exemplaren behaalden hoge prijzen. Zoo is het 4 dukatenstuk van Middelburg voor *f* 580 van de hand gedaan; het 2 dukatenstuk, dat bijna even zeldzaam is, kon slechts *f* 52 behalen; om een staaltje te geven, hoe vele stukken ver boven, andere ver beneden hunne waarde zijn geveild, diene, dat de serie veelvuldig voorkomende munten, die in 1573 gestempeld zijn, ter verhooving harer waarde, zeer duur zijn verkocht, terwijl o. a. de zeldzame halve Filipsgulden van Zeeland van 1580, voor slechts *f* 5 ons eigendom is geworden. De geheele opbrengst der verkooping bedroeg ruim *f* 31.000. Naar wij vernemen is de afdeeling „Indes Orientales” voor *f* 5100 in massa gekocht door iemand, die voorloopig nog onbekend wenschte te blijven.

Laten wij hopen, dat ten minste deze prachtafdeeling voor ons land of voor onze koloniën behouden is gebleven.

M. D. M.

Plakket ter eere van Koningin EMMA

Het in 1904 meest op den voorgrond tredende feit in de nederlandsche geschiedenis, het heugelijke feit, dat H. M. Koningin EMMA gedurende 25 jaren niet volgens het burgerlijk recht alleen, maar in waarheid nederlandsche

was,- dit feit was als vanzelf aangewezen als onderwerp voor den in dat jaar door de nederlandsche sekte der Nederlandsch-Belgische Vereeniging voor de Vrienden der Medaille als Kunstwerk aan een vaderlandschen kunstenaar ter vervaardiging op te dragen penning; het voorstel daartoe werd dan ook met algemeene toejuichingen aangenomen. H.M., zelve lid dier vereeniging, was zoo welwillend voor den heer J. C. WIENECKE te poseeren en 10 December jl. mocht het bestuur H. M. de plakket ter Harer eere aanbieden, welke enkele dagen later aan de leden werd verzonden. De Vz. vertoont H.M's links gewend borstbeeld met diadeem en afhangenden sluier, op de afsnede:

EMMA

KONINGIN MOEDER

De Kz. toont ons een geschiedboek: NEDERLANDS GESCHIEDENIS 1879—1904, omkranst met klimop; tusschen band en bladeren zijn een lichtende toorts, lauweren oranjetakjes gestoken; daaronder den datum: 23 JANUARI en de opdracht: HULDE DER NEDERLANDSCH-BELGISCHE VEREENIGING DER MEDAILLEVRIENDEN.

H. M's portret is goed geslaagd, ook de streng eenvoudige Kz. maakt een gunstigen indruk. Reduktie en slag zijn van de Kon. Utr. Fabriek van Zilverwerken, firma C. J. BEGEER.

Z.

---

*Blindheid van den franschen penningkundige
Pellerin. 1)*

In K. K. REITZ, *Adversaria* komt het volgende voor, genomen uit het maandwerk *L'esprit des journaux van 1778*: M.

---

1) Bekend fransch penningkundige Schrijver o.a van de volgende werken: *Recueil des médailles grecques, des rois, peuples, et villes. Paris 1762-1778, 9 vol in 4° y compris les suppléments.*

PELLERIN, privé de la vue et âgé de 96 ans vient de publier ce nouvel ouvrage: *Additions aux IX volumes de Recueils de médailles des rois etc.* 4°. 1778, qui doit être placé à la suite du savant *Recueil de médailles* qu'il nous a donné en sept volumes in 4°.

On ne comprendra point, comment dans cet état, il peut avoir entrepris et rédigé un pareil ouvrage, qui est rempli de mots de différentes langues et de passages assez longs, tirés d'auteurs anciens. Mais la nécessité est industrielle et les besoins excitent le génie. M. PELLERIN, peu accoutumé à dicter et lassé d'employer cette pratique, a cherché de quelle manière il pourrait écrire lui-même.

Pour cela il s'est servi de petites bandes de papier fort étroites, pliées séparément, ou les unes sur les autres; les tenant et conduisant de la main gauche, par le tact, une des bandes sous un crayon, il la remplissait d'une ligne entière, et suivait le même procédé, pour toutes les autres bandes. Une main étrangère les a rassemblées et en a formé une suite, qu'on a pu relire à l'auteur.

M. D. M.

Over Japansche Munten en nog wat.

De eerste Japansche munten waren schelpen, het chineesche teeken voor munt is schelp; daarna volgden waarschijnlijk bronzen of met goud overdekte bronzen ringen. In de 6e eeuw na Chr. komen de eerste koperen munten met een gat in het midden en onduidelijke symbolen, geen letters. Tusschen 708 en 958 werden de twaalf oudste *sen* gemaakt, (sen-chineesch is iets dat vloeit), uit een alliage van koper, tin en zink. Ze hadden een gat in het midden en droegen in letters hun naam b.v. „De loopende schat van tienduizend jaren”, „De oorspronkelijke schat van den vrede”, „Nieuwe schat van Goddelijke verdienste”. „De

eeuwige schat van voorspoedigen vrede". „De Goddelijke schat van Gezondheid en lang leven”.

Tot 1587 vinden we slechts naslagen dier oude Sen of chineesch geld of de Shima Sen, waarschijnlijk uit China ingevoerd speciaal voor de behoefte van Japan, misschien ook aldaar geslagen.

Verschillende muntslagen volgen elkaar na 1587 op, waaronder die gediend hebben voor betalingen tijdens bepaalde oorlogen en expedities of van werkloonen der arbeiders aan den tempel van Nikko enz. Een der bekendste typen is de Kwan Ei Isoe Ho, (voortdurende schat van de voortdurende vrijgevigheid), geslagen 1624-1859 in talrijke varianten; zij waren rond met een gat, waarom 4 karakters. Bekend zijn ook de langwerpige groote stukken, voortdurende schat van de hemelsche bescherming genaamd.

Daarnaast bestonden provinciale munten. In de periode 1573—1592 vindt men platte ovale gouden platen, (Oban of Koban), gedeeltelijk gestempeld, gedeeltelijk met O. I. inkt beschilderd. In 1765 werden zilveren sieraden als overdreven luxe verboden en onteigend om er munten (langwerpig vierkant) van te maken.

In 1868 is het muntwezen hervormd en zijn munten van europeesch type ingevoerd, gouden van 20, 10, 5, 2, en 1 yen. zilveren van 1 yen, 30, 20, 10, 5 sen; nikkel 5 sen; koperen van 2, 1, $\frac{1}{2}$, en $\frac{1}{10}$ sen.

Nevens de gewone bestonden nog tal van gelegheids-, tempel- en amulet-munten, aldus vertelt ons Dr. H. J. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ aan de hand van NEIL GORDON MUNROE (*Coins of Japan*-Jokohama 1904) in de *N. R. Ct.*, 1e blad C. van 21 Januari 1905. Hij besluit zijn numismatisch uitstapje naar het verre Oosten met het wonderbare verhaal, hoe INOUY GENI er toe kwam, om expert en munthandelaar te worden.

„INOUY GENI was eens een rijk man, maar zijn zaken gingen achteruit en hij verarmde. Troosteloos ging hij in

een tempel liggen bidden, om aan de Goden te vragen, hoe hij er weder bovenop zou komen.

Plotseling voelt hij iets kouds langs zijn rug glijden, 't was een uiterst zeldzame munt! Bij veigissing had een bijziende oude vrouw, die een munt in een offerblok wilde werpen, dat stuk doen glijden in het kleed van INOUY GENI. Dat was een openbaring! De Goden wilden, dat hij munthandelaar en expert worden zou; hij deed dit en werd weder een rijk man. Een leuke reproductie van een Japansche prent geeft dit voorval weder, men ziet den knielenden aanstaanden munthandelaar en de oude vrouw haar munt werpend".

Z.

Valsche Guldens.

In de *Rijnlandsche Courant* kwam in Januari 1905 het volgende berichtje voor:

Boskoop. Er zijn valsche guldens in omloop, enkele winkeliers zijn er reeds de dupe van geworden. Wanneer men goed kijkt is er verschil genoeg in, want het is een gedenkpenning waarop aan de eene zijde de Koningin en aan de andere zijde, een wapen, en daar boven WILHELMINA VEREENIGING ALFEN A/D RIJN 1899. Dus laat men voorzichtig zijn.

Toen ik, oprichter en voorzitter der genoemde vereeniging, in 1902 deze penningen bij BEGEER liet maken, heb ik zeker niet kunnen droomen, dat ze nog eenmaal als valsche munt zouden fungeeren!

Z.

Iets over gedenkpenningen betreffende de belegering van Groningen in 1672.

In den *Gron. Volksalmanak voor 1905* wijdt ons medelid J. DE WAARD een 24-tal blz. aan bovenstaand onderwerp en geeft daarbij een 4-tal goed uitgevoerde platen.

Op populaire wijze bespreekt hij in korte trekken de gestempelde penningen en de noodmunten. Omtrent de laatste zegt hij, dat toen in 1672 langs het Reitdiep al het noodige kon worden aangevoerd, er geen geldgebrek kon geheerscht hebben en de z. g. noodmunten z. i. na afloop van het beleg als „gedachtenis” zijn geslagen; hij vindt hiervoor steun in de op sommigen voorkomende woorden: *toen sloegh men deze Munt tot een gedachtenis*, of wel: *thoen sloeg men — Vierkant gelt tot een gedagtenis*, als eindregels van de bekende versjes. Voornamelijk aan de gegraveerde verzen en afbeeldingen op de noodmunten en aan de gegraveerde penningen wijdt de schrijver zijn aandacht.

Eigenaardig dat ook hij tot de gevolgtrekking komt, reeds meermalen door andere schrijvers in ons *Tijdschrift* t. o. van andere nederlandsche penningen gemaakt, dat platen en prenten met voorstellingen op Groningens beleg, RABENHAUPT enz. betrekking hebbende, den graveurs kennelijk tot voorbeeld hebben gestrekt.

Op pl. IV wordt afgebeeld de fraaie gegraveerde penning, welken wij kennen door pl. XIX (n°. 1117) uit deel I van den *Catalogus der Nederlandsche en op Nederland betrekking hebbende Gedenkpenningen*, aanwezig in het Kon. kabinet. De schrijver meent in dit prachtige stuk te zien een geschenk der stadsregeering van Groningen aan den luitenant-generaal CAREL RABENHAUPT.

Wij wenschen den geachten schrijver geluk met deze welgeslaagde proeve van populaire numismatiek en hopen zijn naam (behalve op de *Ledenlijst*), ook in ons *Tijdschrift* spoedig te mogen begroeten.

Z.

Amis de la Médaille d' Art.

Door het missen van de aansluiting te Leiden op Zaterdagmiddag 4 Maart jl., kwam een onzer eerst op het Kon. Penningkabinet aan, toen de weinige leden, die de vergadering der nederlandsche sektie der Amis de la Médaille d' Art bijgewoond hadden, het gebouw verlieten, terwijl de ander door ongesteldheid verhinderd was die bij te wonen.

Wij vernamen *tot onze groote verbazing*, dat besloten was den penning voor 1905 op te dragen aan L. ZIJL. Hoe men dit besluit kon nemen, is ons onverklaarbaar. We kennen van ZIJL den bepaald afschuwelijk-leelijken portretpenning van AFFOURTIT, (een prijspenning voor kruidkundigen 1894), den prijspenning der vereeniging „Amsterdam vooruit” en den penning, dien men gewaagd heeft H. M. de Koningin bij Haar huwelijk aan te bieden. Op de beide laatsten (evenals op Vz. van de nieuwe Beurs—welk een veelzijdigheid!) ziet men twee mannen met de onmogelijkste tronies in een schuit, de een met een omgekeerden trechter (of is het een papieren steek, 't kan ook een clownshoed zijn) op het hoofd, versierd met een afgekloven visch als pluim, (afgebeeld in het *Oranje Nassau-Mecklenburg Schwerin Gedenkboek*).

Vergelijk met deze treurige parodie op het oude wapen van Amsterdam de behandeling door BOSKAM (VAN LOON IV blz. 213 No. 3) of door GEERTS (ZWIERZINA No. 395).

De Kz. van den 2^{en} penning is al even ongelukkig: een juffrouw op rijpen leeftijd houdt met moeite een kroon op haar muts in evenwicht, terwijl ze op een vilders-knol op den verlaten Dam rond galoppeert... 't welk moet voorstellen de stedemaagd van ons Noordsch Venetië. Van dezen penning zeide de N. Rt. Ct. terecht, dat het beter was te zwijgen, daar hij een groote mislukking was en als penning en als kunstwerk. Met het opdragen van het modelleeren van een penning, aan den man, die getoond heeft

slechts leelijke parodieën op penningen te kunnen maken, blameeren we onze vaderlandsche penningkunst ongetwijfeld in de oogen van het buitenland, handelen we gewis in strijd met het schoone doel der Vereeniging: men moedigt toch het maken van dergelijke dingen *niet* aan, als men de penningkunst verheffen wil. Wij hopen, dat velen dergenen, die door hunne afwezigheid op de zeer slecht bezocht vergadering te 's-Gravenhage wellicht dit besluit mogelijk hebben gemaakt, ernstig protesteeren en met mij alles in het werk zullen stellen om het te doen herroepen. Blijken van instemming worden *gaarne* tegemoet gezien door:

W. K. F. ZWIERZINA te Alfen en H. G. DU CROOCQ, Leidschegracht 11, Amsterdam.

Les Médailles et Plaquettes Modernes.

Afl. 15 is geheel aan het werk van de vaderlandsche medailleurs gewijd. C. L. J. BEGEER opent de rij met een zestal portretplakketten, waaronder bijzonder de aandacht trekt het eene geheele pagina beslaande, uitstekend gelijkende borstbeeld zijner moeder.

J. C. WIENECKE is vertegenwoordigd met 11 stukken waaronder enkele portretplakketten, den ISRAELS-penning, dien ter eere van Koningin EMMA en op KRUGER'S begrafenis. Van H. MAKKINK is opgenomen het bekroonde ontwerp voor den prijspenning der ver. Arti et Industriae (zie *Tijdschrift* 1904 bez. 162), van F. J. WERNER vinden we zes stukken, waaronder: Herinnering aan den Transvaalschen oorlog ons het meeste aantrekt. De afl. is over het algemeen goed verzorgd, alleen het zoo aantrekkelijke Koninginnekopje van WIENECKE, (prijspenning voor scheepsjournalen en schietwedstrijden) komt door slechte belichting in 't geheel niet tot zijn recht, de afbeelding is allerleelijkst; de begrafenispenning van PAUL KRUGER is te zwart en daardoor onduidelijk afgebeeld. Z.
